

Kako poskrbeti za hrano v prihodnosti?

Naši predniki so semena skrbno čuvali in jih podarjali kot zaklad.

Tradicionalne sorte lahko v nekaj letih izginejo

Smo na velikem razpotju. Priča smo preobrazbi, ki bo bistveno vplivala na pridelavo hrane. Bo hrana naše prihodnosti rasla v zemlji – klasično ali trajnostno, v vodi – hidroponika, akvaponika, ali v laboratorijih, encimskih tovarnah in biokomorah, kjer bodo vzgajali hibridno ali umetno meso? Prav tako je na evropski ravni v fazi sprejemanja zakonodaja o novih genomskih tehnikah pridelave rastlin in patentiranju semen, ki v številnih državah povzročata žolčne razprave. Če želimo jesti zdravo hrano, ki bo krepila in podpirala naše zdravje, mora biti vzgojena na naših tleh in iz naših semen. Zato so slovenska semena, ki so prilagojena lokalnemu okolju, tako zelo pomembna za našo prehransko varnost in vrtničarstvo.

Tekst: KATJA BOŽIČ, foto: ŠIMEN ZUPANČIČ

Predstavitve največjega slovenskega vrta, kjer ohranjajo in žlahtnijo semena, je vodil vodja centra Darko Vernik. Posebej zanimiva je bila gredica s kar 60 vrstami solat starih sort, ki so jih posejali letos.

»**T**reba je storiti vse, da se ohrani kar največ lokalnih sort, saj so semena dediščina naših prednikov, bogastvo dežele in ljudi, ki ji pripadajo.« so povedali združeni v nevladnih organizacijah – gibanje Oskrbimo Slovenijo – štafeta semen, združenje Ekoci s partnerji in samooskrbni.net., na Dnevu semen slovenskih sort na Ptujskem infrastrukturnem centru Kmetijskega inštituta Slovenije, ki se ga je udeležilo veliko ljudi iz nevladnih organizacij, strokovnjakov, predstavnikov institucij, skratka tistih, ki jim je mar za slovenska semena in prehransko varnost. Udele-

Storimo vse, da tradicionalne sorte ne izginejo s polic!

Sanja Lončar, samooskrbni.net: »Vsi nevladniki se zavedamo, da prihajajo težki časi za semenarstvo, da bo s sprostitvijo zakonodaje, ki bo dovolila nove genomske tehnike, trg naenkrat preplavljen s tistim, kar bo dobičkonosno za korporacije, in ni nujno, da bo to tudi tisto, kar ljudstvo potrebuje za svojo samooskrbo in kar bo Slovenija potrebovala za svojo prehransko suverenost. Zaradi tega nevladniki poskušamo na vse načine motivirati ljudi, jih izobraževati, se povezovati s stroko, ki to razume, da ohranimo, kar je mogoče ohraniti. Sicer lahko v nekaj letih doživimo, da bodo tradicionalne sorte preprosto izginile z naših polic, ker na njih ne bo mogoče uveljavljati zaščit, patentov in ustvarjati ekstra dobičkov, ter bomo prisiljeni gojiti samo tisto, kar bo treba vsako leto kupovati, kar bo vse slabše kakovosti in kar bomo plačali tistemu, ki nam bo sploh dal semena, da ne ostanemo lačni.«

Bodite pozorni na to, kje je seme pridelano!

Irena Rotar, združenje Ekoci in gibanje Oskrbimo Slovenijo – štafeta semen: »Najbolj skrb zbujajoče je, da slovenska semena ne pridejo na prodajne police. Tudi ozaveščeni ljudje jih ne morejo kupiti, ker jih niti kmetijske zadruge nočejo imeti v svoji ponudbi, saj dobijo večje provizije od tujih firm. In če ni ponudbe, ni povpraševanja in potem se nič več ne spleča. Je pa zanimivo, da se pri nas spleča žlahtniti in prodajati tujim semenarskim podjetjem. En tak primer je krompir Kresnik, ki sploh ni pridelan v Sloveniji. To je kifeljčar, ki ga kupuje veliko Slovencev. Pridelan je na Nizozemskem, trži pa ga tuja firma – namesto da bi ga Slovenci, ker je bil požlahtnjen na Kmetijskem inštitutu. Slovenska semena trenutno lahko dobite pri Amarantu, v Semenjalnici, na Kmetijskem inštitutu na Ptuj in v Komendi, nekaj pa pri zasebnih žlahtniteljih, ki imajo le posamezne sorte. Žal se odvisnosti od vedno novega kupovanja semen, povezanega s fitofarmaceutskimi sredstvi, kmetijsko mehanizacijo in robotizacijo ter posledično višjimi stroški za kmete, ki konkurirajo s pridelki nizkih cen na svetovnem trgu, večina kmetov sploh še ne zaveda. Treba je biti pozoren na to, kje je bilo seme pridelano. Zainteresirani se lahko vključijo v biodinamična društva, kjer dobijo avtohtona semena, v društvo samooskrbni.net, v gibanje Oskrbimo Slovenijo – štafeta semen ali združenje Ekoci, kjer nevladniki delamo na področjih, kjer bi morala država.«

žence so sprejeli strokovnjaki Kmetijskega inštituta Ljubljana in spregovorili o pomenu ohranjanja rastlinskih genskih virov za prehrano in kmetijstvo, kako poteka preizkušanje in žlahtnjenje kmetijskih rastlin, kakšno je stanje v genski banki, še posebej pa je bila zanimiva tema o pridelavi semen za domačo uporabo in trženje. Na trgu si namreč želimo več slovenskih semen. Trenutno jih je vključno z vrtninami in poljščinami mogoče kupiti le nekaj več kot sto. »Očitno nam manjka organizacija, ki bi sorte, ki že obstajajo, vzgajala kot slovenski semenski material za trg. To trenutno v Sloveniji počnejo le Amarant, Semenjalnica in nekaj manjših žlahtniteljev,« so v Združenju Ekoci zapisali v sporočilu za javnost. »Kmetijski inštitut pojasnjuje, da ima vire in

► finance, nima pa na voljo dovolj kmetijskih površin, da bi lahko pospešili dejavnost. Udeleženci so zato ponudili sodelovanje in pomoč pri ohranjanju slovenskih genskih virov z vzdrževanjem semen na kmetijah pod strokovnim vodstvom KIS. Tako bi namreč lahko ohranili več genskih virov

za prihodnje rodove. Na KIS so obljubili, da bodo preučili, kako bi lahko to izvedli, zato se udeleženci že veselijo sodelovanja.

Naši predniki so semena skrbno čuvali, ohranjali in jih podarjali kot zaklad. Ali jih bo znal za svoje naslednike ohraniti tudi naš rod? ■

Prepričana v naravno kmetovanje!

Maja Klemen Cokan, terenska kmetijska svetovalka pri Kmetijsko gozdarski zbornici: »Prepričana sem v naravno, reproduktivno kmetovanje, ki mu je največji temelj biodinamično kmetovanje. Če bi te temelje bolje poznali, bi marsikaj delali drugače, kot se dela danes. Kemično sintetični pesticidi ali mineralna gnojila so strup za zemljo in etre rastlin, ki jih pridelujemo.

Od tod naša prizadevanja, da bi imeli organsko bogata in eterično zdrava ter vitalna tla, v katera položimo avtohtono seme, semenjeno v generacijah naših prednikov, sortno čisto, ki ga potrebujemo v prehrani ljudi ali za krmljenje živali. To je hrana, s katero nahranimo dušo in duha, ne zgolj fizično telo, pa naj bo pri ljudeh ali domačih živalih, ta zaključeni krog je pomemben. Znanja o biodinamičnem kmetovanju so po svetu že dokaj poznana in jih znamo razložiti tudi v Sloveniji, in za to si kot konvencionalni agronom v javni službi srčno prizadevam že več kot desetletje.«

Stare sorte so naša dediščina

Doc. dr. Darja Kocjan Ačko, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani: »Kaotične podnebne spremembe in politična nasprotja v svetu so vzroki, zaradi katerih se upravičeno sprašujemo, kako poskrbeti za hrano v prihodnosti. Seleksijsko poskusni center Ptuj z največjim oglednim vrtom avtohtonih in udomačenih sort ima velik pomen, tako v prenosu znanja o semenih in starih sortah na dijake in študente kot tudi na pridelovalce. Pomen avtohtonih, domačih in udomačenih sort je tudi njihov razpoznavni, sortno značilni okus, ki bi ga lahko tesneje povezali s kakovostno in zdravo hrano, slovenskimi tradicionalnimi jedmi, kulinaricnimi in gastronomskimi posebnostmi. In ne nazadnje, ker so avtohtone, domače in udomačene sorte delo naših kmečkih prednikov, so naša naravna in kulturna dediščina. Kot del slovenske narodne identitete jih moramo ohranjevati, negovati in izpopolnjevati za nas ter naše otroke.«

Dr. Jelka Šuštar Vozlič, Javna služba nalog rastlinske genske banke, KIS: »V okviru Javne službe nalog rastlinske genske banke, v katero smo vključene štiri institucije – Kmetijski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije ter Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru – ohranjamo rastlinske genske vire vrst, ki so pomembne za prehrano in kmetijstvo in so jih tradicionalno pridelovali v Sloveniji. Zbiramo in ohranjamo stare, lokalne sorte in populacije, predvsem tiste, ki so jih pridelovale že naše babice. Ohranjamo tudi slovenske sorte, ki niso več na sortni listi. Ti viri predstavljajo (s svojo genetsko raznolikostjo ter prilagodljivostjo talnim in podnebnim razmeram) dragocen vir za žlahtnjenje novih sort, hkrati pa so pomemben narodov zaklad, ki ga je treba ohraniti tudi za prihodnje rodove. Ohranjamo jih v obliki semen (dolgoročno pri –20 stopinjah C, da ne izgubijo kalivosti), lahko pa tudi v trajnih nasadih ali tkivnih kulturah, odvisno od rastlinske vrste. Pri semenih periodično preverjamo kalivost, in če ta pade pod 85 odstotkov, genski vir ponovno razmnožimo.«

Semena morajo biti prilagojena našemu okolju

Dr. Maja Kolar, strokovna sodelavka Inštituta Ekosemena in RAGOR pri vzpostavljanju ekološke hranilnice semen in strokovnem vodenju kmetov pri pridelavi semen. Pred tednom dni je postala sopredsednica federacije Demeter International: »Pred

kratkim smo praznovali stoto obletnico biodinamičnega kmetovanja, regeneracijskega načina, za katerega se zavzema in ga izvaja vedno več ljudi. Zagovarjamo kmetijo kot celostni organizem in vse, kar prinesemo nanjo, je kot zdravilo. Zato kmetje, ki kmetujejo biodinamično, večino semen pridelajo sami in ohranjajo svoje stare sorte. Tudi v Sloveniji imamo nekaj večjih biodinamičnih kmetij,

recimo kmetija Zlate misli, ki jo vodita dr. Matjaž in Maja Turinek, pa Demetrovo kmetijo Černelič v Posavju, ki spada med večje Demetrove certificirane kmetije v Sloveniji. Rastline iz konvencionalno pridelanih semen za uspešno rast v bistvu potrebujejo mineralna gnojila in fitofarmacevtska sredstva, sicer ne uspejajo dovolj dobro. Za gnojenje rastlin iz semen starih sort na kmetijah Demeter pa uporabljajo komposte in preparate z zdravilnimi rastlinami, tako obnavljamo in poživljamo rastline ter jim dajemo vitalnost in odpornost. Semena morajo biti prilagojena našemu okolju. V okviru Inštituta Ekosemena, ki ga vodim, imamo v Lescah ekološko hranilnico semen Semenjalnica, kjer ohranjamo stare sorte in jih razmnožujemo. Trenutno se ukvarjamo s stročnicami, ampak delujemo kot kooperativa in gradimo socialni kapital, povezavo med kmeti, z njimi delimo znanje in jim pomagamo. Trenutno imamo šestnajst kooperantov, ki so vsi ekološko certificirani in pridelujejo semenski material iz starih slovenskih sort, ki ga imamo potem na voljo.«